

Mot.
1989/90
N328 – 333

Motion till riksdagen

1989/90:N328

av Lars Svensson m.fl. (s)

Stöd till kooperativ utveckling

Bakgrund

Den kooperativa idén utgår från att människor organiserar sig för att gemensamt lösa några av sina behov. Denna idé, som i en och samma skepnad förenar ekonomiskt ansvarstagande med föreningsengagemang, har haft framgång inom flera områden. Resultatet är att vi i dag har en internationellt sett mycket stark konsumentkooperation inom detaljhandeln, inom boendet samt på bensin- och oljemarknaden. Dessutom har vi en stark producentkooperation inom lantbrukssektorn.

Arbetskooperation

Intresset för kooperativa lösningar också på andra områden har i Sverige varierat under hela 1900-talet. Ofta har exempelvis personalägda och arbetskooperativa företag tillkommit som en krislösning när de ursprungliga ägarna inte längre velat skjuta till mer kapital, och människor därmed riskerat att bli arbetslösa. I dessa fall kan behovet av arbete anses ha varit den drivande kraften.

Övrig ny-kooperation

Olika former av nya kooperativa lösningar har vidare valts för att lösa andra, ofta kollektiva, behov i samhället. Så har t.ex. samhället uppmuntrat olika kooperativa lösningar för att bekämpa ungdomsarbetslöshet samt göra elever mer delaktiga i skolans verksamhet. Enskilda yrkesutövare (t.ex. konstnärer) har valt att bilda kooperativ för att söka samverka sinsemellan, och i flera glesbygdsområden har befolkningen valt att organisera sig i kooperativ för att tillsammans utveckla bygdens möjligheter inom exempelvis turismnäringen.

Den ny-kooperativa utvecklingen i Sverige har dock generellt sett stannat vid att förbli en relativt marginell företeelse i relation till det övriga näringslivets utveckling. Till detta finns naturligtvis flera anledningar. En stor förklaring är givetvis att Sverige under modern tid inte drabbats lika hårt som omvärlden av arbetslöshet, och därmed har drivkraften att bilda arbetskooperativ varit relativt låg. Ytterligare en anledning är att också merparten av våra övriga behov lösts på ett bra sätt genom andra företags- och verksamhetsformer än just den kooperativa.

De senaste åren har dock intresset för kooperativa lösningar inom en rad olika områden ökat markant. Likaså har antalet kooperativa nyföretagare i Sverige ökat. Orsakerna till detta går bl.a. att finna i dessa två omständigheter:

1. På den konkurrensutsatta marknaden kan kooperativa företag och organisationer fylla en viktig funktion såväl när det gäller att utveckla näringslivet som demokratisera arbetslivet. Den *privata tjänstesektorn* har utvecklats till att bli alltmer personal- och kunskapsintensiv. Detta har gett flera personalgrupper inom bl.a. data, reklam/marknadsföring och redovisning/revision en starkare ställning, och därmed har kraven på medägarskap kunnat växa sig starkare.
2. Inom den *sociala sektorn* har intresset för kooperativet växt sig allt starkare, exempelvis har många föräldrar valt att gå samman och starta föräldrakooperativa daghem. Utvecklingen har under 80-talets senaste år gått mycket snabbt, med mer än femhundra föräldrakooperativ som följd. I dagsläget är uppskattningsvis var femte ny daghemsp plats kooperativ, och tendensen är att andelen ökar.

Ett annat exempel är den s.k. sociala Kooperation som omfattar en rad olika typer av kooperativ, t.ex. kooperativ för handikappade, missbrukare och andra utsatta grupper, vilka främst har sociala motiv för sin verksamhet och existens. Inom båda dessa områden har den kooperativa organisations- och arbetsformen visat sig vara både modern och attraktiv.

Utvecklingen av ny kooperativ verksamhet stöter dock på en rad problem. Initiering och drift av kooperativa företag ställer krav på stöd genom rådgivning och annan kompetensförmedling. De stödstrukturer som samhället byggt upp för att främja nyföretagande, främst utvecklingsfonderna, koncentrerar sig emellertid så gott som uteslutande på att främja utvecklingen av privat näringsliv, vanligtvis i form av aktiebolag.

En kartläggning hösten -89 (Kooperativa institutet) visar att utvecklingsfondernas kompetens, och ibland också vilja, att stödja start av nya kooperativ präglas av stora brister. Flera utvecklingsfonder anger att de medvetet propagerar för aktiebolagsformen istället för att hjälpa till vid start av ekonomiska föreningar. Samtidigt anger de, med några få undantag, att de arbetar efterfrågestyrt och därför inte ser några behov av att skaffa sig kunskaper om den kooperativa företagsformen.

Det huvudsakliga stödet till nya kooperativ sker istället genom det kooperativa utvecklingssystem som Kooperativa rådet (Civildepartementet) byggt upp. Med stöd från detta arbetar idag 14 lokala kooperativa utvecklingsorgan (LKU) i olika delar av Sverige. Resurserna för detta system, vilket också omfattar centrala insatser, inskränker sig dock till totalt fem miljoner kronor, varav staten och den etablerade Kooperationen svarar för hälften var.

Da det kooperativa utvecklingssystemet infördes förmodades att LKUnas insatser huvudsakligen skulle ägnas åt att stödja etablering av arbetskooperativ. Därmed gavs anslaget för verksamheten benämningen "stöd till arbetskooperation m.m." (Civildepartementet, anslag H 6).

De lokala kooperativa utvecklingsorganen avsågs ej ersätta, men väl samarbeta, med de regionala utvecklingsfönderna. Genom den tidigare omnämnda enkäten har det också visat sig att flera utvecklingsfönder och LKU:s haft bra kontakt. Detta har bl.a. inneburit att utvecklingsfönder hänvisat intresserade "ny-kooperatörer" till ortens/regionens LKU. Tyvärr kan konstateras att inrättandet av LKU-organen därmed skett till priset av att utvecklingsfönderna ytterligare fjärrat sig från uppgiften att också själva agera rådgivare gentemot de personer som vill starta nya kooperativa företag.

Nya behov och nya uppgifter

Med tanke på den utveckling som tidigare beskrivits har kraven på det kooperativa utvecklingssystemet ökat. Vid sidan om att främja arbetskooperativ m.m. består en allt viktigare uppgift i att delta i utvecklingen av den offentliga sektorn. Den senaste tidens erfarenheter visar att en allt större del av det lokala nykooperativa engagemanget koncentreras på just detta område.

Därmed har också tillkommit ytterligare väsentliga uppgifter för det kooperativa utvecklingssystemet i sin helhet. Dessa uppgifter omfattar främst gemensamma utbildnings-, utrednings- och informationsinsatser för att främja kooperativ utveckling på nya områden.

Hemställan

Med hänvisning till det anförda hemställs

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att det kooperativa utvecklingssystemet bör tillföras ytterligare resurser.

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att de regionala utvecklingsfönderna ges särskilda direktiv att också stödja kooperativ utveckling.

Stockholm den 25 januari 1990

Lars Svensson (s)

Bengt Kronblad (s)

Sylvia Pettersson (s)

Roland Sundgren (s)